Suomen Reserviupseeriliitto -
Finlands Reservofficersförbund

Lausunto
26.10.2023

Viite: Hallinto- ja turvallisuusjaosto torstai 26.10.2023 klo 08.30 / HE 41/2023 vp / Lausuntopyyntö HE 41/2023 vp Hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Yleistä
Suomen Reserviupseeriliitto (RUL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto edellä mainituista asiasta.

Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö muuttui radikaalisti Venäjän hyökättyä Ukrainaan helmikuussa 2022. Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on merkittävästi vaikeampi kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen.

Suorana seurauksena Venäjän aggressiosta Suomi ja Ruotsi hakivat Naton jäsenyyttä vuonna 2022. Suomesta tuli Naton jäsen 4.4.2023. Naton toiminnassa korostuu nyt 5 artiklan mukainen yhteinen puolustus, ja Nato on vahvistanut sotilaallista läsnäoloaan itäisissä jäsenmaissa.

Nato-jäsenyyden vahvistuessakin päävastuu Suomen puolustuksesta jää meille itsellemme. Suomi osallistuu nyt Naton operatiiviseen suunnitteluun ja Suomen alueen puolustaminen huomioidaan Naton operatiivisessa suunnittelussa. Vastaavasti me varaudumme tukemaan muita liittolaisia mahdollisen yhteisen puolustuksen tilanteessa.

Suomen integroituminen Natoon on hyvässä vauhdissa, mutta prosessin loppuun saattaminen vie vielä vuosia. Vielä on mm. päättämättä kuinka suurella panoksella osallistumme Naton valmiusjoukkoihin. Varmaa on, että osallistuminen niin Naton komento- kuin joukkorakenteisiin vaatii suurta henkilöpanosta. Tulevia Nato-tehtäviä ei pystytä täyttämään pelkästään ammattisotilailla, vaan niihin tarvitaan myös merkittävä määrä reserviläisiä. Reserviläisten sitoutumisen, koulutuksen ja uusien tehtävien palvelusehtojen valmistelu on vielä alkutekijöissään.

Nato-jäsenyydenkin aikana tilanteessa Suomen on pidettävä huolta uskottavasta kansallisesta puolustuksestaan ja sen riittävästä resursoinnista 3. artiklan mukaisesti. Toimintaympäristön muutos edellyttää puolustuskyvyn vahvistamista sekä nopeaa lisäresursointia sotilaallisen maanpuolustuksen määrärahoihin.

Asevelvollisuus, koulutettu reservi, koko maan puolustaminen ja korkea maanpuolustustahto ovat Suomen puolustuksen perustana jatkossakin. Suomen Reserviupseeriliiton lausunnossa keskitytään puolustusbudjettiin (Puolustusministeriön hallinnonalan pääluokka PI. 27) ja siinäkin erityisesti reserviläisten osaamisen kehittämiseen ja vapaaehtoiseen maanpuolustukseen suunnattuihin määrärahoihin.

Merkittävillä varustehankinnoilla (Laivue 2020 ja F-35-monitoimihävittäjähanke) korvataan lähivuosina poistuvat suorituskyvyt. Eduskunta on jo aikaisemmin hyväksynyt täysimääräisesti molempiin strategisiin suorituskykyhankkeisiin kohdennettavan lisärahoituksen. Tämä on ehdottoman tärkeää.

Toimintaympäristön vaikea ennakoitavuus edellyttää, että Puolustusvoimien toimintamenoihin, muihin puolustusmateriaalihankintoihin sekä sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen määrärahoihin, tehdään vakiintuneen käytännön mukaiset kustannustasotarkistukset.

Reservin koulutuksen pohjan luo puolustusvoimien järjestämät kertausharjoitukset ja vapaaehtoiset harjoitukset. Reservin sotilasosaamisen ja toimintakyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä on kertausharjoitusten lisäksi tärkeä rooli Maanpuolustuskoulutus MPK sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksella sekä reserviläisten omaehtoisella toiminnalla. Järjestöillä on keskeinen rooli omaehtoisen harjoittelun edellytysten järjestämisessä, mm. ampumaharjoittelun ja kenttäkelpoisuutta tukevien tapahtumien säännönmukaisessa organisoinnissa. Reserviläisjärjestöjen ja reserviläisten omaehtoisella harjoittelulla on ratkaisevan tärkeä rooli mm. ampumataidon ja fyysisen toimintakyvyn sekä maanpuolustustahdon ylläpidossa. Järjestöjen toimintaan on mahdollista osallistua myös niiden reserviläisten, jotka eivät ole aktiivisessa kertausharjoituskierrossa tai jotka eivät ole tällä hetkellä sijoitettu poikkeusolojen organisaatioon.

Puolustusvoimien, MPK:n ja keskeisten maanpuolustusjärjestöjen yhdessä valmistelema Reservin koulutuksen kehittämisohjelma (RESKESU) on hyvä pohja reservin toiminnan ja valmiuden kehittämiselle.

Reservin ja vapaaehtoisen koulutuksen rooli korostuu paikallisjoukkojen toiminnassa, jota kehitetään määrätietoisesti lähivuosina. Näihin joukkoihin henkilöitä sijoitettaessa tulee huomioida nykyistäkin paremmin reserviläisten vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa ja -työssä osoitettu osaaminen ja aktiivisuus.

Vapaaehtoinen maanpuolustus
Vapaaehtoisen maanpuolustuksen rooli korostuu edelleen lähivuosina. Ukrainan tapahtumien seurauksena kiinnostus vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan on lisääntynyt voimakkaasti. Tämä on konkretisoinut jäsenmäärien ja mm. ampumatoiminnan kysynnän merkittävänä kasvuna. Järjestöillä on useita mm. reservin toimintakyvyn kehittämiseen sekä maanpuolustustahdon ylläpitoon liittyviä tehtäviä.

Vapaaehtoiselle maanpuolustukselle suunnattuja määrärahoja korotettiin vuonna 2022 Venäjän Ukrainaan tekemän hyökkäyksen jälkeen. Ensi vuodelle budjetoitu 8.015 miljoonaa euroa on samansuuruinen kuin tämän vuoden määräraha edellä mainitun korotuksen jälkeen. Pääosa määrärahasta ja myös korotuksesta suunnattiin MPK:lle, mutta myös PLM:ltä tukea saavien maanpuolustusjärjestöjen (RUL, Reserviläisliitto RES, Naisten Valmiusliitto NVL, Maanpuolustuskiltojen liitto MPKL) valtion tukiin tehtiin korotus (32.000 € / järjestö ➔ 82.000 € / järjestö).

Kuluvan vuoden aikana mainittuihin järjestöihin on liittynyt useita tuhansia uusia jäseniä. Vuosittain järjestettävien ampuma- ja liikunta tapahtumien lukumäärä pelkästään RUL:lla on yli 4000 ja osanottajamäärät näissä kymmeniätuhansia. Nato-jäsenyys lisää RUL:n kohdalla tarpeen kansainvälisen toiminnan kehittämiseen, erityisesti Nato-maiden reservien välillä. Esimerkkinä tästä on, että Suomi (RUL) ottaa Naton reserviupseerijärjestö CIOR:n puheenjohtajuuden yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa 2024 – 2026.

Maanpuolustusjärjestöille osoitetun tuen määrä on tärkeä pitää vähintäänkin nykyisellä tasolla (82.000 €/ järjestö). Nykyisellä tukitasolla erityisenä huolena on se, kuinka voidaan varmistaa paikalliselle ja maakunnalliselle reserviläistoiminnalle ja -koulutukselle riittävä taloudellinen tuki.

Ampumatoiminnan varmistaminen
Reservin ampumataidon ylläpito ja kehittäminen on pitkälti reservin omaehtoisen toiminnan varassa. Ampumatoiminta on yksi aktiivisimmista vapaaehtoisen maanpuolustuksen toiminnoista. Ampumatoiminnan aktiivisuudesta esimerkiksi RUL:n ja RES:n yhteisen Tulta toukokuussa -haastekampanjan aikana tämän vuoden toukokuussa ammuttiin 850.000 laukausta.

Ukrainan sodan seurauksena patruunoiden kasvanut kysyntä on nostanut voimakkaasti patruunoiden hintoja ja ajoittain patruunoista on ollut suoranaista pulaa. Liitot ovat kuluneiden kahden vuoden aikana pystyneet tukemaan yhdistysten ja piirien ampumatoimintaa kohdennetuilla patruuna- ja hankintatuilla.

Reservin ampumatoiminnan turvaamisen kannalta toivottavasti väliaikaista patruunapulaa kriittisempi asia on koko maan kattavan ampumarataverkoston kehittäminen tai vähintään nykyisen verkoston ylläpito. Ampumaratojen jatkuvasti kiristyvä ympäristölainsäädäntö ja -ohjeistus uhkaavat vakavasti ampumarataverkostoamme.

Hallitusohjelmassa mainittu, että se vaikuttaa EU:n lyijynkäyttökiellon (osana REACH-asetusta) valmisteluihin siten, ettei se haittaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä. On ehdottoman tärkeää, että vapaaehtoinen maanpuolustus ja reserviläisten ampumatoiminta rajataan kiellon soveltamisalan ulkopuolelle. Käytännössä tämä tarkoittaa ampumaratojen saamista pois rajoituksen piiristä.

Hallitusohjelmassa mainitaan lisäksi, että hallitus turvaa Suomen ampumaratojen toiminnan ja edistää uusien ampumaratojen perustamista ottaen huomioon alueellisen tarpeen ja arvioiden mahdolliset lain-säädäntötarpeet huomioiden keskeisten maanpuolustus-, reserviläis-, ampumaurheilu-, ja metsästysjärjestöjen sekä viranomaisten tarpeet.

Tavoitteena olevaan 1.000 ulkoampumaradan määrään tarvitaan merkittäviä, pitkäkestoisia taloudellisia panostuksia. Nyt Suomessa on noin 670 toimivaa ulkoampumarataa. Maanpuolustuksen kannalta tärkeää on saada kivääri- ja toiminnallisten ratojen verkosto kattamaan koko maan.

Nykyisen ampumarataverkoston ylläpitäminen ja ratojen lisääminen on käytännössä mahdotonta, ellei ratojen ympäristölupaprosesseja ja -lupakäytäntöjä järkeistetä merkittävästi. Ampumaratoja koskeva ympäristöarviointi olisi luontevaa siirtää osaksi sisäministeriön toimialla olevaa ampumaratalupaa, jolloin ampumaratojen luvitus olisi lähempänä muissa Pohjoismaissa sovellettavaa mallia. Uusimman Ympäristöministeriön ampumaratojen ympäristölupaoppaan sisältävin uusin kiristyksin arvioimme, että ampumaratamäärä tulisi vähenemään edelleen oleellisesti ja Suomeen jäisi noin 300 ampumarataa. Ampumaratamäärissä suunta on väärä ja erkanee vahvasti hallitusohjelman 1000 ampumaradan tavoitteesta. Ampumarataverkoston

pohjoismaisittain pieni ampumaratamäärä ja ampumaharjoittelumahdollisuuksien puute vaikuttaa heikentävästi kansalliseen turvallisuuteen.

Suomen omaksuma tiukka ympäristölupamenettely, kohdekohtainen riskinarviointi ja parhaan käyttökelpoisten periaatteen mukaisten tekniikoiden hyödyntäminen ampumaradoilla ovat lyijyrajoitusesitystä kustannustehokkaampia keinoja hallita ampumaratatoiminnan ympäristöriskejä, tuottaen oleellisilta osiltaan saman turvallisuustason.

Ampumista harrastavien järjestöjen yhteiselle ympäristölupahankkeelle on varmistettava riittävät, vähintään koko vaalikauden kestävä rahoitus. Hankkeen johto-organisaationa on toiminut Suomen Ampumaurheiluliitto.

Kertausharjoitukset ja reservin toiminta
Puolustusbudjetin selitysosasta selviää, että ensi vuonna kertausharjoituksiin käskettävien reserviläisten määrässä tavoitteena on 28.000 reserviläistä. Kertausharjoituksiin käskettävien reserviläisten määrää ollaan pienentämässä tämän vuoden tavoitteesta yli tuhannella reserviläisellä. Ensi vuonna kertausharjoituksissa koulutettujen reserviläisten määrä on vain 10,0 % sodan ajan joukkoihin sijoitetuista reserviläistä. Kyseessä on ehdottomasti liian pieni määrä, sekä yleiseen turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen kuin myös koronaepidemian aiheuttamaan kertausharjoitusvelkaan nähden.

Budjettiesityksen kertausharjoitusmäärät ovat ristiriidassa hallitusohjelman kanssa, jossa todetaan, että hallituskaudella reservin kertausharjoitusten määrä pidetään toimintaympäristön vaatimusten edellyttämällä tasolla.

Sodan ajan joukkojen toimintakyvyn ja reserviläisten osaamisen varmistamiseksi ehdottomana vähimmäisvaatimuksena on kertausharjoitusmäärien pitäminen tämän vuoden tasolla. Kertausharjoitusmäärien kasvattaminen lyhyellä aikavälillä on erittäin vaikeaa mm. Puolustusvoimien tiukan henkilöstötilanteen takia. Reserviläisten osaamisen ja vastuiden lisäämisellä kertausharjoitusten suunnittelussa ja toteuttamisessa voidaan kuitenkin pienentää harjoitusmäärän lisääntymisestä aiheutuvaa palkattujen sotilaiden työmäärän kasvua.

Reserviläisten osaamisen nykyistä parempi hyödyntäminen kertausharjoituksia ja vapaaehtoisia harjoituksia suunniteltaessa ja niitä toteuttaessa siis mahdollistaa nykyistä suurempien vapaaehtoisia- ja kertausharjoitusmäärien toteuttamisen varsin pienillä taloudellisilla lisäpanostuksilla. Tämän toteuttamiseksi suunnitteilla olevat toimenpiteet asevelvollisten joustavamman käytön mahdollistamiseksi on toteutettava pikaisesti.

RUL toivoo myös, että hallitusohjelmassa mainitusta selvitys sotilaskäyttöön soveltuvien varusteiden, tarvikkeiden ja aseiden verovähennysoikeuden luomisesta, siltä osin kuin ne soveltuvat kriisiajan käyttöön ja ovat yhteensopivia Puolustusvoimien tai MPK:n järjestämän maanpuolustuskoulutuksen vaatimusten kanssa aloitettaisiin pikaisesti.

Henkilöresurssit
RUL on huolissaan Puolustusvoimien henkilöstön määrästä ja henkilöstön jaksamisesta. Jatkuvasti lisääntyvät ja osittain uudet tehtävät vaativat Puolustusvoimien henkilöstömäärän lisäämistä. Henkilöstön määrän lisäksi on tärkeää varmistaa palkatun henkilöstön osaaminen ja

työssä jaksaminen. Nato-jäsenyys vaatii myös resursseja, joista ehkä merkittävin on jäsenyyden vaatimat lisäpanostukset henkilöstöön. Erityisesti Naton valmiusjoukkojen kokoonpanoihin tullaan sijoittamaan runsaasti reserviläisiä. Palveluksen, koulutuksen ja varallaolon taloudelliset ja toiminnalliset ehdot on selvitettävä pikaisesti.

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä vähenee budjettiesityksen mukaan noin 250 henkilötyövuodella vuoteen 2023 verrattuna aiheutuen pääasiallisesti toimintaympäristön muutoksen johdosta palkatun lisähenkilöstön määräaikaisten tehtävien päättymisestä.

Vuoden 2021 puolustusselontekoon perustuvaa Puolustusvoimien pysyvää henkilöstölisäystä vuonna 2024 on 125 henkilötyövuotta. Kaikkiaan suunniteltu henkilöstöresurssi ja sen kehitys ei vastaa Nato-jäsenyyden ja toimintaympäristön nopean muutoksen aiheuttamia vaatimuksia.

Pidemmällä aikajänteellä Puolustusvoimien henkilöstöpulaan tulee vastata myös lisäämällä ammattisotilaiden koulutusmääriä sekä vastuuttamalla sodan ajan joukkoihin sijoitettuja reservin johtajia nykyistä enemmän omien joukkojensa koulutukseen.

Henkilöstömenojen kasvua voidaan siis pieneltä osin rajoittaa lisäämällä osaavien ja motivoituneiden reserviläisten käyttöä Puolustusvoimien kertaus- ja vapaaehtoisten harjoitusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä järkeistämällä Puolustusvoimien ja MPK:n osittain epätarkoituksenmukaista ohjeistusta. Tämä vaatii edelleen vapaaehtoisen maanpuolustuksen lain ja ampuma-aselain sekä niihin liittyvien asetusten tarkistamista.

Kokonaisturvallisuus on yhteinen asia, tarvitaan osaamis- ja varaamisrekisteri
Nykyiset uhkat ja kriisit kohdistuvat koko yhteiskuntaan. Aktiivinen kansalainen on usein mukana monen eri tahon toiminnassa. Häiriö- ja poikkeusoloissa eri tahoilla on tarve varmistaa oma toimintansa varaamalla riittävät henkilöresurssit omaan käyttöönsä. Poikkeusolovarauksia on asevelvollisrekisterin lisäksi sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla, kunnissa, pelastuslaitoksilla ja yrityksillä.

Kaikkien hallinnonalojen yhteinen ja kaikkia maanpuolustusvelvollisia koskevan henkilöstön osaamis- ja varaamisrekisteri häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tarvittavaa henkilöstöä varten olisi konkreettinen askel koko yhteiskunnan varautumisen edistämiseksi ja turvallisuusviranomaisten toimintakyvyn varmistamiseksi. RUL esittää, että pikaisesti käynnistetään selvitystyö edellä mainitun rekisterin mahdollistamiseksi, hallitusohjelmassa mainittujen linjausten mukaisesti.

Suomen Reserviupseeriliiton puolesta

Aaro Mäkelä
Puheenjohtaja
Suomen Reserviupseeriliitto
aaro.makela@rul.fi
Puh. 050 540 5416

Janne Kosonen
Toiminnanjohtaja
Suomen Reserviupseeriliitto
janne.kosonen@rul.fi
Puh. 050 5810 819

Suomen Reserviupseeriliitto -
Finlands Reservofficersförbund

Lausunto
26.10.2023

Suomen Reserviupseeriliitto on vuonna 1931 perustettu reserviupseereiden valmiuksia kehittävä aatteellinen ja toiminnallinen maanpuolustusjärjestö. Liiton 300 jäsenyhdistyksessä on 27.000 henkilöjäsentä.